

## РОЗДІЛ 1

*Три каліки. Страждання Джорджа й Гарріса. Жертва ста семи невиліковних хвороб. Корисні приписи. Ліки від дитячих скарг на печінку. Погоджуємося, що перетомо замучили й треба відпочити. Тиждень на морських хвилях? Джордж пропонує річку. Монморансі висуває заперечення. Початкову пропозицію прийнято більшістю з трьох голосів проти одного.*

Нас було четверо — Джордж, Вільям Семюел Гарріс, я та Монморансі. Ми сиділи в моїй кімнаті, курили й розмовляли про те, які ми нікудишні, тобто нікудишні з медичного погляду, звісно.

Почувалися ми кепсько, і це нас дуже нервувало. Гарріс скаржився, що на нього частенько знаходить запаморочення, і тоді він не пам'ятає, що робить; тоді Джордж сказав, що на нього теж знаходить запаморочення, і він теж не пам'ятає, що робить. А от у мене було щось не те з печінкою. Я знав, що в мене щось не те з печінкою, бо недавно прочитав інструкцію до патентованих таблеток од печінки, в котрій уточнювались численні симптоми, за якими можна визначити, що з печінкою щось не те. У мене ті симптоми були всі.

Дивна штука, але ще так не бувало, щоб я прочитав рекламу якихось лікарських засобів і не дійшов висновку, що страждаю саме на цю хворобу, причому в найтяжчій формі. І симптоми завжди точно відповідали моїм відчуттям.

Пам'ятаю, якось я ходив у бібліотеку Британського музею почитати, як лікується невеличка недуга, що була до мене причепилася, — сінна лихоманка. Я взяв книжку й прочитав усе, заради чого прийшов; а тоді бездумно перегорнув кілька сторінок і почав знехотя вивчати хвороби взагалі. Я забув, у яку першу хворобу поринув, — пам'ятаю тільки, що це була якась страшна, нищівна недуга, — але не встиг ще дійти й до половини переліку “ранніх симптомів”, як зрозумів, що маю цю хворобу.

Хвилинку я сидів, приголомшений жахом, а потім од безнадії й розпачу знову почав гортати сторінки. Дійшов до черевного тифу, прочитав симптоми, і виявив, що у мене черевний тиф, мабуть, уже кілька місяців, а я й не знав. Тоді подумав, які ж іше в мене хвороби? Догортав до танцю Святого Віта, виявив, як і очікував, що хворий і на нього. Такий медичний феномен мене дуже зацікавив, і я вирішив усе ретельно з'ясувати — тому почав читати всі хвороби за абеткою. Прочитав про анурію й довідався, що при гострій формі від неї можна вмерти за дві доби. Хвороба Брайта, як я з полегшенням з'ясував, була у мене тільки в легкій формі і, якби йшлося про неї одну, я міг би прожити ще кілька років. Віспа у мене була з ускладненнями; а з дифтерією, судячи з усього, я народився. Я сумлінно опрацював усю абетку, і єдиною хворобою, якої у себе не знайшов, була мастопатія.

Спершу я навіть образився — в цьому була певна зневага. Чого це в мене нема мастопатії?

Що за обурливе нехтування мною? За мить, одначе, моя жадібність трохи ослабла. Я взяв до уваги, що й так маю всі відомі фармакології недуги, тож не треба бути егоїстом і якимсь обійтися й без мастопатії. Подагра на найлютішій стадії скрутила мене без мого відома, а яшур явно мучить мене ще змалку. Після ящуру хвороб уже не було, тож я вирішив, що мені більше ніщо не загрожує.

Я сів і замислився. З медичного погляду я, мабуть, цікавий об'єкт і став би неабияким надбанням для професорів! Студентам не треба було б ходити на практику в лікарні, оскільки я сам був цілою лікарнею. Вони б тільки ходили круг мене й після цього писали дипломи. Потім я подумав, скільки мені ще судилося жити. Спробував себе обстежити. Помацав пульс. Спочатку він узагалі не виявлявся, а тоді раптом почав битись. Я вийняв годинника і став рахувати. Вийшло сто сорок сім ударів на хвилину. Я спробував прослухати серце. Серце не відчувалося. Воно перестало битися. Після того я змушений був дійти висновку, що серце на місці весь час, і б'ється весь час, просто я не можу його знайти. Я обмацав себе спереду — від того, що я називаю талією, і аж до голови, — обмацав з обох боків, і, скільки міг дістати, зі спини. Але не намацав і не почув нічогосінько. Спробував оглянути язика. Вистромив його, скільки зміг, заплющив одне око, а другим почав розглядати. Та побачив тільки кінчик язика і ще дужче впевнився, що у мене скарлатина.

Я зайшов у читальню щасливою і здоровою людиною, а виповз з неї немічним, кволим калікою.

Я подався до лікаря. Це був мій давній приятель і, коли я вважаю, що занедужав, він міряє мені пульс, дивиться на язик і говорить про погоду — звісно, задарма. Тому я подумав, що тепер лоя черга йому прислужитися. “Головне для лікаря — практика, — сказав я собі. — Хай мене оглядає. З мене практики матиме більше, ніж із семи сот звичайних, пересічних пацієнтів, у яких є лише по одній чи по дві хвороби”. Отож я пішов прямо до нього. Він спитав:

— Ну, що в тебе?

Я відповів:

— Не забирай у тебе часу, друже, розказуючи, що в мене. Життя коротке, й ти можеш померти раніше, ніж я договорю. Але я скажу, чого в мене НЕМА. Нема мастопатії. Чому в мене нема мастопатії, я пояснити не можу, але факт лишається фактом. Усе ж інше в мене є.

І я розказав йому, як я це виявив.

Він звелів мені роздягтися й оглянув мене, і подержав за зап'ясток, і вдарив у груди, коли я не очікував — боягузлива вихватка, скажу прямо — одразу ж буцнув мене головою. Після цього сів, написав рецепта, склав його й дав мені. Я поклав папірець у кишеню і вийшов.

Я не розгорнув рецепта. Зайшов до найближчої аптеки і вручив аптекарєві. Аптекар прочитав його і віддав мені. Сказав, що він такого не тримає.

Я спитав:

— Ви ж аптекар?

Він сказав:

— Так, аптекар. От якби я мав продуктовий магазин, поєднаний з сімейним готелем, то зміг би надати вам таку послугу. Те, що я тільки аптекар, мені в цім перешкоджає.

Я прочитав рецепт. У ньому було таке:

Біфштекс, 1 фунт.

Світле пиво, 1 пінта.

Приймати раз на 6 годин.

Десятимильна прогулянка — по 1 щоранку.

Ліжко — 1, рівно об 11-й годині шовечора.

І не забивай голову тим, чого не розумієш.

Я виконав ці вказівки, і результат був чудовий, принаймні для мене, — життя моє було врятоване, я й досі живий-здоровий.

Та повернімося до теперішнього випадку — до реклами таблеток від печінки. Поза всякими сумнівами, я мав симптоми цієї хвороби, а найголовніший серед них — “загальна відраза до будь-якої роботи”.

Мої страждання через цей симптом неможливо описати ніякими словами. З самого малечку він зробив мене мучеником. У підлітковому віці хвороба не полишала мене й на день. Ніхто не знав, що то було через печінку. Медична наука була далеко не так розвинена, як тепер, і мої муки зазвичай пояснювали лінощами.

— Ану, ледаче чортеня, — казали мені, — вставай і йди заробляй на хліб!

Ніхто ж, звісно, не знав, що я був хворий. Тому мені не давали таблеток, давали лише запотиличники. І, як це не дивно, ті запотиличники часто мене зцілювали, на якийсь час. Один запо-

тиличник тоді краще впливав на мою печінку й викликав у мене палке бажання бігти туди й сюди і робити те, чого від мене вимагали, не гаючи ні хвилини, аніж ціла коробка таблеток тепер.

Часто трапляється, що прості, старомодні ліки бувають дієвіші за всю аптечну хімію.

Ми просиділи добрих півгодини, описуючи один одному наші хвороби. Я розповів Джорджеві та Вільяму Гаррісу, як почувуюся, коли встаю вранці, Вільям Гарріс розказав нам, як почувується, коли лягає спати; а Джордж став на килимок перед каміном і з неабиякою акторською майстерністю, дуже вправно й виразно зобразив нам, як він почувується вночі.

Джорджеві *лише здається*, ніби він хворий; а насправді ніякої хвороби в нього нема.

Тут у двері постукала місіс Попетс і запитала, чи подавати вже вечерю. Ми сумно посмінулись один одному і сказали, що спробуємо дзьобнути якусь крихту. Гарріс сказав, що дрібка їжі в шлунку може втримати хворобу під контролем. Місіс Попетс занесла тачку, і ми попленталися до стола, трохи побавилися біфштексиком із цибулькою, а на додачу — ревеневим пирогом.

Я тоді був, мабуть, дуже знесилений, бо пам'ятаю, що десь через півгодини втратив інтерес до їжі — для мене це зовсім незвично — і гавіть не захотів сиру.

Виконавши свій обов'язок, ми знову наповнили келихи, закурили люльки й повернулися до розмови про здоров'я. На що саме ми недужі, ніго з нас напевне сказати не міг, проте, на одно-